

Комисијата за жалби при Советот за етика во медиумите на Македонија (СЕММ), на седницата одржана на 29.02.2024 година, врз основа на примена жалба од д-р Драган Јакимовски ја донесе следнава:

ОДЛУКА

ЖАЛБАТА Е ОСНОВАНА

Текстот „Симонида Црвенкова, Драган Јакимовски од Оддел за бели дробови и Мери Пешевска од Оддел дојка се тројцата лекари осомничени за помагање во делото „Измама“, објавен на 31.01.2024 во Фокус, отстапува од етичките стандарди.

ЖАЛБА

Доктор Јакимовски од Клиниката за Онкологија на 06.02.2024 поднесе претставка до Извршната канцеларија за Жалбената комисија на СЕММ, во која меѓу другото се наведува: Од страна на медиумот Фокус на ден 31.01.2024 година во текстот по наслов „Симонида Црвенкова, Драган Јакимовски од Оддел за бели дробови и Мери Пешевска од Оддел дојка се тројцата лекари осомничени за помагање во делото „Измама“ на новинарот Ирена Мулачка се наведени целосни имиња на доктори кој не биле објавени од страна на прес конференција на Јавното обвинителство.

Медиумот Фокус преку новинарот Ирена Мулачка не го почитувало правото на презумпција на невиност и со тоа сторило повреда на правото на лицето Драган Јакимовски за кој наместо со иницијали како што е правилно известувањето на медиумите во постапките, го напишала со цело име и презиме, без притоа да се предвидат последиците со кој би се соочил докторот на своето работно место додека трае истрага и кој би ги сносел последиците од направената штета доколку за лицето не се подигне обвинение од доказите кои ќе бидат обезбедени во текот на истрагата.

ОДГОВОР НА МЕДИУМОТ

Извршната канцеларија на СЕММ, во согласност со членот 14 од Правилникот за работа на Комисијата за жалби, по приемот и разгледување на жалбата, стапи во контакт со медиумот и побара да се изјасни по однос на наводите на жалбата.

На 14.02.2024 г. до Извршната канцеларија на СЕММ беше доставен одговор од медиумот кој беше известен за претставката. Во одговорот меѓу другото се наведува:

Ги објавивме имињата на сите тројца лекари, со оглед на тоа што се работи за најголемата здравствена афера досега и е од јавен интерес, а досегашната пракса за овие известувања покажува дека секогаш кога ќе ги имаме имињата на осомничените, без разлика кои се, сите медиуми ги објавувале. Тоа не нешто ново и невообичаено. Доктор Јакимовски побара извинување, за што се изјаснивме дека немаме намера да се извинуваме за информација која е точна и дека токму тој е еден од осомничените лекари.

Нашата цел не е да се оцрни нечие име, туку тој е осомничен во истрагата на Јавно обвинителство за случајот Онкологија и тоа не може никој да го промени. Наше е да известиме коректно и професионално и го ставивме само неговото име и презиме, не коментирајќи ја неговата работа и стручност како лекар, оти и за тоа доволно поседуваме документи.

ОДЛУКА НА КОМИСИЈАТА ЗА ЖАЛБИ

Текстот „Симонида Црвенкова, Драган Јакимовски од Оддел за бели дробови и Мери Пешевска од Оддел дојка се тројцата лекари осомничени за помагање во делото „Измама“, објавен на 31.01..2024 во Фокус, отстапува од етичките стандарди и со него е прекршен член 8 од Кодексот на новинари на Македонија.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ НА МИСЛЕЊЕТО

Комисијата го разгледа спорниот текст и утврди дека без сомневање станува збор за тема од јавен интерес. Случајот или скандалот со злоупотреба на скапите лекови на Клиниката за онкологија траеше со месеци и притоа ја сензибилизираше јавноста бидејќи станува збор за лекување на луѓе со најтешки дијагнози во медицината. Освен тоа станува збор за многу скапа медицинска терапија, за која од време на време имало недостиг помеѓу две набавки на Клиниката преку Фондот за здравство, терапија која најголем дел од пациентите не можат да си ја дозволат на личен трошок. Од тука, јавниот интерес е неспорен, исто како што е неспорно дека поради долгата предистрага која траеше со месеци, на еден начин во јавноста се создаде и очекување и барање за конкретни виновници со име и презиме.

Но, колкав и да е јавниот интерес, граѓаните имаат уставно и законски загарантирано право на презумпција на невиност, не само во нашето општество, туку и според сите меѓународни правни документи кои се дел и од нашиот правосуден систем, каква што е Европската конвенција за човекови права. Во членот 6 на Конвенцијата се гарантира правото на секој поединец на правично судење, кое подразбира и дека „Секој кој е обвинет за кривично дело се смета за невин сè додека неговата вина не се докаже по законски пат.“¹

Оттаму, презумпцијата на невиност подразбира и обврска на медиумите да бидат особено внимателни при известувањето за кое било кривично дело, вклучително и за вакви мега случаи, за да не го повредат ова основно човеково право на секој осомничен или обвинет во судската постапка². Имајќи предвид дека осомничените се медицински лица, за кои ако сомневањето не се потврди во натамошните постапки на Обвинителство (крај на истрагата, обвинителен предлог, обвинителен акт, судење), навистина може да се создадат тешки последици при нивната натамошна професионална кариера, односно може да се случи да се соочат со голема неверба од страна на пациентите, со што, штетата се мултиплицира. Притоа, уште еднаш Комисијата сака да го нагласи фактот дека презумпцијата на невиност важи за сите фази од постапката.

¹ Совет на Европа, Европска конвенција за заштита на човековите права и фундаменталните слободи, Достапно на: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf

² Совет на Европа, Принцип 2 од Препораката Rec (2003)13 на Комитетот на министри до државите членки за обезбедувањето информации преку медиумите во врска со кривичните постапки. Стразбур, 10 јули 2003. Достапно на: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=51365>

Од друга страна, кога некој кривично-правен настан од вакви размери ќе дојде на суд, јасно е дека јавноста мора да биде вклучена во целост за да се задоволи јавниот интерес во смисла тоа дали правото на фер и правично судење се остварува во праксата.

Имајќи ги предвид искуствата од Европа и регионот и етичките кодекси од други земји (Германија, Швајцарија, Србија, Црна Гора, БиХ), Комисијата оцени дека во конкретниот случај со докторот кој се жали до СЕММ, јавниот интерес немало да изгуби ништо доколку не било објавено името на осомничениот доктор од Обвинителството, кое и самото како институција, на својата прес-конференција не ги навело осомничените ниту со иницијали. И со право, зашто Обвинителството е свесно дека станува збор за рана фаза во постапката и дека не мора да значи дека истрагата ќе донесе доволно докази за покренување обвинение и судски процес.

Во Кодексот на новинарите на Македонија ова е регулирано во членот 8 кој гласи:

Начинот на информирање во случаи на несреќи, елементарни непогоди, војни, семејни трагедии, болести, судски постапки мора да биде ослободен од сензационализми. Во судските постапки треба да се почитува принципот на презумпција на невиност, да се известува за сите инволвирани страни во спорот и да не се сугерира пресуда.

Член 7 од Кодексот упатува и на почитување на приватноста на луѓето, освен кога тоа е спротивно на јавниот интерес. Во случајов Комисијата со мнозинство гласови одлучи дека медиумот, иако го имал предвид јавниот интерес, сепак известил така што преовладал интересот на јавноста, па ги објавил имињата на осомничените до кои дошол по сопствени канали и извори и со тоа го прекршил членот 8 од Кодексот.

Објавувањето имиња на осомничените за кои ниту надлежната институција, Обвинителството не објавила ниту нивни иницијали, е етички прифатливо во медиумската пракса што ја Комисијата ја проучи и во споменатите кодекси од регионот и од Европа, само ако станува збор за врвни носители на јавни функции, долгогодишни или долгодецениски влијателни политичари и други лица што носат одлуки со кои се трошат јавните пари (на пример, во овој случај осомничените директори имаат поголема тежина од аспект на јавниот интерес) или пак широко познати и популарни јавни личности кои се осомничени или фатени во вршење кривични дела или пак ако веќе биле споменати од институција или од други медиуми. Впрочем, медиумската пракса и во земјата покажува дека се известувало без проблем кога станувало збор за осомничени политичари како што се Сашо Мијалков, Никола Груевски, Љупчо Палевски, Орце Камчев итн. Но, не е точно и Комисијата тоа го провери во медиумските објави од 30 и 31 јануари, дека сите медиуми без исклучок ги објавиле имињата на осомничените доктори, освен имињата на двајцата раководители на клиниката, чии имиња и онака беа објавени/соопштени од актуелниот организациски директор на денот кога беше направено приведувањето во клиниката. Затоа за мнозинството од Комисијата не се прифатливи таквите појаснувањата од Фокус.

Мнозинството членови на Комисијата исто така смета дека докторот кој се пожали до СЕММ не е лице од таков формат за да биде објавено неговото име поради тоа што јавниот интерес би го барал тоа, споредувајќи дури и со објавените имиња на раководители на Клиниката, кои по функција се одговорни за нарачките на лекови од Фондот за здравство.

Затоа мнозинството од Комисијата смета дека со текстот е прекршен членот 8 од Кодексот на новинарите, при што повеќе поради интерес на јавноста, отколку поради јавниот интерес, е објавено името на докторот кој се жали. Во оваа рана фаза на постапката сомневањето за сторено кривично дело, добиено во предистрага, како што пишува и самиот медиум, може да остане само сомневање и не мора да се потврди со обвинителен акт, а штетата направена врз лицето со тоа што неговото име е објавено, може да биде истоветна како и да е осуден. Комисијата сака да нагласи и дека станува збор за прв ваков случај на жалба до Комисијата во нејзиното досегашно работење, но и фактот дека за вака комплицирано етичко прашање, во услови кога во процесните закони или во медиумското законодавство нема цврста норма, секој случај е одделен и се проценува според неколку елементи, меѓу кои освен јавниот интерес улога играат и препознатливоста на лицето во јавноста, функцијата што ја извршува и слично. Комисијата исто така сака да нагласи дека не го спори тврдењето на медиумот дека поседува доказ дека лицето што се жали е осомничено, ниту пак претходните текстови на медиумот од кои некои се и наградени, но дека Комисијата го разгледува овој конкретен текст, а не наградените.

* * *

Во согласност со наведеното, Комисијата одлучи како што е погоре наведено. Во работата на Комисијата учествуваа членовите Мирче Адамчевски, Сефер Тахири, Теофил Блажевски, Снежана Трпевска, Ердџан Ахмет и Димитар Мицев.

Во согласност со член 18 од Правилникот за работа на Комисијата за жалби бара од „Фокус“ да ја објави оваа Одлука во рок од три дена од добивањето.

Со почит,

Совет за етика во медиумите на Македонија

Претседател на Комисијата за жалби
Мирче Адамчевски

